

de Dienst voor de Volksgezondheid in de eerste plaats, deden hun best om al die stakkers te helpen – de Nederlandse militairen deden hetzelfde.

Die militairen zaten tot het begin van de Eerste Politionele Actie (juli '47) min of meer opgesloten in hun enclaves. Wat merkten zij van de vijand? Zij bleken niet in een 'normale' oorlog te zijn beland maar in een door hen als abnormaal gevoelde. Meestal ontweek de tegenstander de strijd, maar deed hij dat niet, dan kon hij tot aanvallen overgaan waarbij grote massa's nauwelijks gewapende strijders in religieuze vervoering op de Nederlandse linies afstormden – ook wel tot aanvallen waarbij die strijders honderden dorpelingen als een levend schild voor zich uit dreven. Aan de Nederlandse troepen drong zich de overtuiging op dat voor hun tegenstanders een mensenleven niet telde en dat vooral aan de grens van de enclaves zware druk werd uitgeoefend op de eenvoudige *dessa*-bewoners: dezen moesten helpen bij het aanleggen van versterkingen en was die aanleg voltooid, dan werden zij uit hun *dessa*'s verwijderd en de gebieden van de Republiek in gezonden. Zo werden de enclaves veelal omgeven door een brede strook niemandsland waar op vruchtbare landbouwgebieden het onkruid hoog opschoot. Het was er moeilijk patrouilleren – het terrein bood de vijand alle mogelijke dekking, hij bleek er bekwaam te zijn in het leggen van hinderlagen en het aanbrengen van explosieve ladingen (waarbij soms kinderen werden ingeschakeld) en ook zijn veelal hoog in bomen verborgen scherpschutters maakten slachtoffers.

Het was de Nederlandse troepen bekend dat de strijd lust van de *TRI*-en *pemoeda*-eenheden die zich rond hun enclaves bevonden, voortdurend werd aangewakkerd door een woeste, tot haat opzweepende propaganda die, zo zij al niet van de Republikeinse autoriteiten in Djokjakarta uitging, in elk geval door dezen werd getolereerd. Van maand tot maand groeide dan ook bij die troepen het ongeduld. Zij wisten dat zij kundiger, beter uitgerust en mobieler waren dan hun tegenstanders – wanneer zouden zij verlot krijgen om die tegenstanders aan te pakken? Was eenmaal de Republikeinse regering in Djokjakarta uitgeschakeld, dan zou, zo vertrouwden zij, binnen afzienbare tijd op heel Java, ja in heel Indonesië de rust kunnen worden hersteld.

★

Nu het derde complex dat wij vóór de Eerste Politionele Actie dienen